

bili rectore. Deinde, si ille invisibilis influxus Spiritus Sancti sufficiens esset pro Ecclesia visibili, non tantum Spiritus Sanctus, sed etiam Christus ipse absens, et nunc nobis invisibilis, dici posset sui ipsius presentis seu visibilis Vicarius, quia de se etiam promisit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, utique invisibili protectione et auxilio, ut in superioribus explicavi. Præterea si Christus, quia est principalis monarcha Ecclesiæ, illi non contulit rectorem visibilem, qui loco ipsius eam gubernaret, cur rex Angliæ, in sua Præfatione¹, se et alios reges vicarios Dei appellat? nam (juxta suam opinionem, qua se credit esse caput Ecclesiæ in regno suo, etiam in spiritualibus) necesse est ut, cum se appellat vicarium Dei, intelligat, non solum quoad regnum temporale, sed etiam quoad ecclesiam Britannicam; ergo repugnat sibi ipsi, cum dicit Christum non reliquisse vicarium sui, præter Spiritum Sanctum.

15. *Veram spiritualem jurisdictionem Christus Dominus Petro contulit.* — Denique falsum est Christum non promisisse Petrum, qui alios dirigeret aut doceret; non enim solum promisit, sed etiam dedit, nam promittendo ei claves, et clavem regiminis, et clavem scientiæ promisit. Item quando illi dixit: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, statim addidit: *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Ac denique cum illi dixit: *Pasce oves meas*, et doctrinam, et regimen seu directionem manifeste comprehendit, ut infra videbimus. Et ultra hæc in multis aliis locis significavit Christus futuram esse in Ecclesia præfecturam spiritualem, et aliquem, vel aliquos ministros suos, qui tanquam proprii et visibiles vicarii vicem ejus gerant. Ita intelligunt Patres illud Lucæ 10: *Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit*. Ambrosius ibidem, et Hilarius, Can. 27 in Matth. Idem colligit Chrysostomus, lib. 2 de Sacerdot., ex Lucæ 12. Nam cum Christus sub parabola patris familias, qui vult magna vigilantia et sollicitudine a suis subditis expectari et obediri, declarasset quomodo sit Domino serviendum, Petrus eum interrogavit: *Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Respondit autem Christus: *Quis putat est fidelis dispensator et prudens?* significans, Apostolos specialiter vocatos fuisse ut essent tanquam præcipui servi, quibus alio-

¹ Pag. 134.

rum cura demandanda erat; et præcipue Petrum, qui super totam familiam Christi erat constituendus, non solum ad communem vigilantiam, sed etiam ad specialem fidelitatem et prudentiam obligari. Quam curam et obligationem commemorabat Petrus, cum dicebat: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum*. Et consonant verba Pauli, 1 Cor. 4: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei; hic jam queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur*, etc.; et c. 3 dixerat: *Quid igitur est Apollo, quid vero Paulus? ministri ejus cui credidistis*, id est, Vicarii ejus, et loco illius Ecclesiam regentes; et ad Rom. 13, temporalem principem, vel judicem, Dei ministerium appellavit.

16. Nam quod illud ministerium apostolicum fuerit, etiam cum potestate et jurisdictione ad ferendum judicium, satis declarat idem Paulus, in fine dict. c. 4, dicens: *Quid vultis? in virga veniam ad vos?* et cap. 5: *Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu jam judicavi, ut præsens, eum, qui sic operatus est, in nomine Domini nostri Jesu Christi, etc., tradere hujusmodi Satane in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat*, etc. Et 2 ad Cor. 13: *Si venero iterum, non parcam*, etc. Et expresse ad Hebr. 13: *Obedite præpositis vestris, et subjacete illis, ipsi enim pervigilant*, etc. Et 1 ad Timoth. 5: *Qui bene præsumt presbyteri duplici honore digni habeantur*. Et ad Titum 4: *Oportet Episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem*, etc. Et c. 2. *Hæc loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio*. Denique huc spectant loca Pauli, in quibus describit unitatem corporis Ecclesiæ, et varia membra ejus, ut ad Roman. 12, ubi inter alia ait: *Qui præest in sollicitudine*, et 2 ad Cor. 12, et ad Ephes. 4, ubi ponit, *Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores et Doctores in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi*. Quem modum gubernationis dicit esse duraturum, usque ad consummationem Sanctorum, id est, usque ad mundi finem, ut in superioribus explicatum est.

17. *Distinctio inter spiritualem et temporalem potestatem.* — Atque ex his constat manifeste, hanc potestatem spiritualem esse omnino distinctam a temporali. Primo quidem et principaliter in fine; nam temporalis potestas ordinatur ad servandam reipublicæ pacem, et moralem honestatem, juxta illud

Pauli, 1 ad Timoth. 2: *Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate*. Potestas autem ecclesiastica ad æternam salutem consequendam ordinatur, juxta illud Pauli ad Ephes. 4: *Ad consummationem Sanctorum*, etc.; et illud ad Hebræos 13: *Obedite præpositis vestris, ipsi enim pervigilant, tanquam rationem pro animabus vestris reddituri*. Alia differentia est in origine, quia potestas temporalis trahit originem a Deo auctore naturæ media ratione naturali, et ita per se spectata est de jure naturali; prout vero est in rege vel senatu, est de jure humano; potestas autem ecclesiastica est de jure divino positivo, et speciali promissione et concessione Christi: *Tibi dabo claves, Pasce oves meas, Sicut misit me Pater, et ego mitto vos*. Sicut enim finis, ad quem ordinatur hæc potestas, et actus ac media quæ illi subsunt, sunt supra naturam et vires humanas, ita et potestatem ipsam habere originem supra jus naturæ vel humanum necesse est. Et ideo tandem hæc potestates differunt tanquam materialis et spiritualis, naturalis et supernaturalis, terrestris et cœlestis. Atque ita explicant distinctionem hanc Gelasius Papa, de Vinculo anathematis, et Nicolaus I, in epistol. ad Michaelem Imper., circa finem, dicens: *Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus, sic actibus propriis et dignitatibus distinctis officia potestatis utriusque discrevit, propria volens medicinali humilitate sursum efferri, non humana superbia rursus in inferno demergi, ut christiani imperatores pro æterna vita Pontificibus indigerent, et Pontifices pro cursu temporalium tantummodo rerum imperialibus legibus uterentur, quatenus spiritualis actio carnalibus distaret incursibus*. Easdem differentias attingit Gregorius VII, l. 4 Epistol., ep. 2 ad Herimanum, easque ex Anastasio Papa, in ep. ad Anastasium imperatorem, et Gregorio in Pastoralibus, confirmat. Idem docet Symmachus, in Apologia contra eundem Anastasium imperatorem dicens: *Conferamus honorem imperatoris cum honore Pontificis, inter quos tantum distat, quantum ille humanarum rerum curam gerit, iste divinarum*. Et infra: *Tu humana administras, ille tibi divina dispensat*. Idem Symmachus, in Synodo Romana, et refertur late in cap. *Bene quidem*, 96 dist., et plura alia in duobus capitibus sequentibus referemus.

18. *Solvuntur fundamenta errorum in principio capituli relatorum.* — Neque huic doctri-

næ catholicæ obstant fundamenta aliorum errorum, quæ in aliis hæresibus fundantur, quas non possumus hoc loco ex professo refutare. In fundamento ergo primi erroris hæreticum est dicere, non esse in Ecclesia Christi verum et visibile sacrificium, aut verum et proprium sacerdotium. Et similiter hæreticum est dicere, omnes fideles esse in sacerdotio æquales, quæ omnia alibi sunt a nobis disputata et probata. Marsilius etiam Paduanus in fide errat, dum supponit omnes clericos, seu sacerdotes et Episcopos, jure divino esse æquales. Nam quoad potestatem ordinis ex institutione Christi Episcopus excedit presbyterum, et presbyter diaconum, etc., ut in tractatu de Sacramento Jurisdictionis est de Apostolis certissima differentia, quæ ex adductis testimoniis facile colligi potest, et quoad Petrum, et successores ejus, late in sequentibus ostenditur. Præterea quod ait, Christum prohibuisse Pontificibus temporaliter regnare, imprimis omnino falsum est et erroneum, ut cap. 8 ostendemus. Deinde ad id, quod nunc agimus, nihil refert, quia etiam si illud admitteretur, solum inde posset inferri Episcopos, aut Pontifices, per potestatem quam habent, ut tales sunt, non temporaliter regnare, sed spiritualiter, quod nos omnino contendimus, cum dicimus potestatem illorum non temporalem esse, sed spiritualem.

19. Et hoc ad summum probat testimonium illud: *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic* (quod etiam rex Angliæ non omisit), nam etiam in illo sensu non prohibet Christus Apostolis regnare, sed sic regnare sicut reges gentium, id est, temporaliter; necesse est autem ut spiritualiter regnent saltem illi, qui supremam in illo ordine potestatem habent. Nisi velimus dicere, etiam Summum Pontificem non tam proprie regnare spiritualiter quam vice regnare, quia non tanquam supremus rex, sed tanquam Vicarius summi Regis Ecclesiæ præest. Veritas autem est non prohibuisse Dominum regnare, sed gubernare dominando personis, per elationem se illis præferendo, aut inhumaniter subditos tractando, ut dixit Gregorius, in Pastoralibus, 2 p., cap. 6, qui verba Christi exponit per illa Ecclesiast. 32: *Ducem te constituerunt, alias, rectorem te posuerunt, noli extolli, esto in illis quasi unus ex ipsis*; et per illa 1 Petr. 5: *Non dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo*;

et per illa Pauli, 2 ad Cor. 1: *Non quia dominemur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudii vestri.* Et similia habet Gregorius, 36 Moral., cap. 19, alias 22, et lib. 1 Registri; et Bernard., lib. 2 de Consider., in principio. Et ita per hæc etiam responsum est ad fundamenta quæ in hoc puncto attingit rex Angliæ; ad alia vero quæ objicit contra primatum Pontificis, et contra verum sensum Scripturarum, quibus ille probatur, in sequentibus dicendum est.

CAPUT VII.

POTESTATEM REGENDI ECCLESIAM IN SPIRITUALIBUS SEU ECCLESIASTICIS REBUS, IN TEMPORALIBUS REGIBUS SEU PRINCIPIBUS NON EXISTERE, AUCTORITATE PROBATUR.

1. *Quomodo sese habeant potestas spiritualis et temporalis, in ordine ad subjectum.*—*Error Anglicanæ sectæ circa subjectum spiritualis potestatis.*—Præter differentias inter potestatem spiritualem et temporalem in præcedenti capite traditas, intercedit alia, quam, quia origo est, et præcipuum Anglicani schismatis fundamentum, in hoc caput examinandam reservavimus, quanquam ex principiis positus in præcedenti capite manifeste concludatur. Consistit autem hoc discrimen in hoc, quod potentia temporalis et spiritualis per se non respiciunt easdem personas, quibus convenire debeant, sed potius sunt subjecto separabiles, quod plane supponit distinctionem inter illas, et eam indicat. Duobus autem modis extreme contrariis circa discrimen hoc errari potest. Primo, asserendo potestates has non solum esse distinctas, sed etiam esse adeo repugnantas, ut in eadem persona conjungi, divino juri contrarium sit. Et ita videtur errasse Marsilius de Padua, quanquam ille vel spiritualem potestatem cum temporali confundat, vel non in quocumque subjecto, sed solum in sacerdotibus neget posse simul convenire. Verumtamen hic error hoc sensu intellectus fundamentum non habet, et in capite sequenti breviter impugnabitur, quoniam ad præsens institutum parum refert. Alius ergo modus errandi est proprius Anglicanæ sectæ, cujus principium et fundamentum est, potestatem spiritualem non separari a temporali, sed regio sceptro esse annexam. Ita voluit Henricus VIII, quem successores ejus Eduardus et Elizabetha secuti sunt, ut late refert Sander., in tribus primis libris de

schismate Anglicano, ubi etiam varias leges ad hujus potestatis amplificationem in illo regno a dictis principibus latas describit.

2. Denique in hoc errore persistit rex Jacobus, ut ex factis ejus satis constat, et in Præfatione sua sæpe profitetur, præsertim pag. 5 Præfationis, dicens: *Nam neque me Pontifice ulla ex parte inferiorem esse credam.* Et in eodem sensu dicit pag. 2, de temporalibus regibus, *quos Deus in altissimo dignitatis gradu, quasi suos vicarios et legatos ad exercenda judicia in suo solio collocavit.* Et iterum ad reges, pag. 10: *Quos Deus præcipuos sibi in terris vicarios in administratione justitiæ esse jussit.* Et in eodem sensu dicit pag. 14, controversiam, quam cum suis subditis catholicis habet, non aliunde esse motam, *quam ab ambitiosa Pontificum tyrannide, quam illi contra auctoritatem Scripturarum, contra Conciliorum antiquorumque Patrum mentem, sibi in temporalia regum jura injuste usurpant.* Tandemque ibidem concludit, in hac regum auctoritate asserenda (ulique in hoc sensu) totam suam apologiam impendisse. Hujus autem erroris fundamentum solum videtur esse, quia non agnoscit distinctionem inter potestatem spiritualem et temporalem, et quia negat primatum Petri et successorum ejus, de quibus in sequentibus capitibus dicemus.

3. *Prima conclusio: regibus temporalibus, ut tales sunt, nulla spiritualis potestas competit.*—Veritas ergo catholica est, reges temporales, ut tales sunt, seu ratione suæ jurisdictionis supremæ in principatu politico, nullam habere in Ecclesia spiritualem potestatem. Hæc assertio probari potest auctoritate Scripturæ duobus modis. Primo, quia in Testamento novo hæc potestas promissa et data est a Christo illis personis, qui reges temporales non erant. Secundo, quia non invenitur data regibus temporalibus, et ex utroque capite, tam sigillatim quam simul sumpto, recte concluditur non esse in regibus temporalibus, quia non potest esse nisi in illis quibus a Christo data est, et eorum legitimis successoribus. Prior pars sufficienter probatur testimoniis adductis capite præcedenti, quibus constat Christum singulariter promississe et dedisse hanc potestatem Petro. Deinde aliunde etiam monstratur, dedisse illam omnibus Apostolis, Joan. 20, quibus, et successoribus eorum sub nomine Ecclesiæ eam promiserat, Matth. 18. Alia etiam testimonia ostendunt, Paulum sæpe esse usum hac potestate, eam-

quæ in Episcopis et Ecclesiæ præpositis inveniri, et ab eisdem exerceri; nullus autem istorum rex erat, aut jurisdictionem temporalem administrabat. Unde etiam sumitur efficacissimum argumentum: nam, priusquam in Ecclesia essent reges temporales, erant in Ecclesia pastores cum vera jurisdictione spiritali ad regendam Ecclesiam, ut ex usu ejusdem potestatis, et ex allegatis testimoniis manifeste colligitur; ergo potestas hæc de se non pendet ex regia potestate, neque cum illa ex vi illius conjuncta est; tunc enim reges temporales illam non habebant, neque ab eis illam receperant, qui legitime illa utebantur.

4. Et hinc etiam aperte probatur ex Scripturis (quod etiam capite superiori attigimus), hanc potestatem alterius esse originis, quam temporalem; nam temporalis potestas, prout invenitur in rege, vel alia simili persona, vel proxime, vel per successionem, aut alium humanum titulum, provenit a multitudine populi, qui suam auctoritatem principi contulit; hæc autem potestas illam originem non habuit; nam in primitiva Ecclesia Apostoli illam habuerunt, non a populo christiano, sed ab ipso Christo; et aliis Episcopis illam communicarunt auctoritate sua, et independenter a populo, ut patet ex illo Pauli, ad Titum 1: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi.* Et 1 ad Tim. 4: *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi.* Et c. 5, ostendit fuisse cum jurisdictione episcopali, dicens: *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus, etc.* Cum ergo ex præcedentibus capitibus constet, totam potestatem regiam a populo proxime manasse, consequens profecto est ut ex vi regie potestatis nulla sit in rege spiritualis jurisdictio vel potestas.

5. Tandem altera probatio ab auctoritate, quam vocant negativa, Scripturæ, in præsentem efficacem est ex eodem principio et fundamento. Nam, ut recte dixit D. Thomas¹, *in his, quæ sunt supra naturam, soli auctoritati creditur, et, quæ ea sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus divinitus revelata sunt;* sed spiritualis potestas Ecclesiæ donum est superans naturam, et ex divina voluntate et institutione pendet, tam ut sit, quam ut in tali

¹ 1 p., q. 101, art. 1.

persona, vel per talem modum aut successionem sit. Nulla est autem divina revelatio vel auctoritas quæ ostendat, Christum potestatem hanc regibus temporalibus dedisse; ergo, ut D. Thomas supra dicit, *ubi auctoritas deficit, sequi debemus naturæ conditionem.* Quæ quidem conditio naturæ in præsentem est, ut temporalis rex solum eam potestatem habeat, quam homines naturali ratione ducti illi conferre potuerunt, ac subinde nudam ac præcisam habeat temporalem potestatem. Quod autem divina auctoritas majori potestati regum testimonium non præbeat, manifestum est. Nam imprimis extra Scripturam adversarii non admittunt verbum Dei, et quamvis admitterent, nulla est sacra seu apostolica traditio, quæ talem potestatem in regibus indicet, sed contrarium potius, ut ex discursu hujus capitis et totius libri præsentis constabit. De Scriptura vero sufficienter id probamus postulando testimonium, ubi Christus hanc potestatem regibus contulerit, quod sine dubio ostendi non poterit, neque in veteri, neque in novo Testamento. Nam testimonia, quæ afferri solent, in quibus regibus obedire præcipimur, frivola sunt, cum nihil de nova potestate a Christo regibus concessa contineant, sed illius tantum obligationis naturalis nos moneant, qua regibus, in his quæ ad eorum jurisdictionem pertinent, præcipientibus obedire tenemur, ut latius inferius respondendo ad objectiones declarabimus. Hic vero ponderari potest, Paulum, ubicumque ecclesiasticam hierarchiam describit, ejusque fundamenta, structuram, ministeria et gubernationes distinguit, numerare quidem Apostolos, Prophetas, Pastores et Doctores, regum autem et imperatorum nullam facere mentionem, non quia illi non essent in Ecclesia futuri, sed quia, quod ad ordinem hierarchicum Ecclesiæ spectat, illi proprium gradum non constituunt, sed cum laico populo computantur, nec inter eos, qui ad ædificandum in rebus spiritualibus Christi corpus usque ad consummationem Sanctorum positi sunt, sed inter eos, qui ædificandi sunt et consummandi, tantum recensentur. Denique expendi potest, quod Christus Dominus, interrogatus an liceret census dare Cæsari, accurate respondit: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo,* indicans profecto, Cæsari, id est, imperatori vel regi solum illud esse reddendum, quod ex vi cæsareæ seu regie potestatis debetur. Christus ergo, ut graviter Salmeron notavit, sicut potestatem regiam non